

Hestens historie

Hesten, *Equus caballus*, tilhører – i likhet med sebraen og eselet – hestedyrene. Hesten har brukt nesten ufattelig lang tid på å utvikle seg til den moderne hesten vi kjenner i dag. Utviklingshistorien er godt kjent, og fossile funn tyder på at denne historien begynte for nesten 70 millioner år siden. Spor etter hestens forfedre er blitt funnet i ulike deler av verden, og dette forteller oss at hesten tidlig utviklet evnen til å vandre – en egenskap som har vært avgjørende for artens overlevelsessevne. Hestens forfedre har gjennom tidene vandret mellom Eurasia (Europa og Asia) og Nord-Amerika (en «landbro» eller «isbro» over Beringstredet i ulike tidsperioder gjorde dette mulig).

Hesten har brukt nesten ufattelig lang tid på å utvikle seg til den moderne hesten vi kjenner i dag. Historien begynte for nesten 70 millioner år siden.

Midt på 1800-tallet ble det funnet et skelett i Nord-Amerika av et lite dyr som forskerne kalte Eohippus. Dette dyret regnes i dag som hestedyrenes stamfar. En samtidig slekt, Hyracoterium, som holdt til i Eurasia, lignet svært mye på Eohippus, men døde etter hvert ut.

Det gikk bedre med Eohippus i Amerika. Eohippus gikk gjennom mange utviklingsstadier og etter nesten 60 millioner år hadde den blitt mer lik den hesten vi kjenner i dag – *Equus*. Eksemplarer av denne arten vandret også over til Eurasia. Den lille villponnien trivdes godt i Eurasia, formerte seg og ble utbredt i alle retninger. I Amerika ble det imidlertid vanskeligere for hesten å klare seg, og den døde etter hvert ut. Hesten kom først tilbake til Amerika med de spanske erobrerne på 1500-tallet. Den hesten vi kjenner i dag, kan føres tilbake til to stammer. Den ene av disse er przewalskihesten fra Mongolia (som eksisterer den dag i dag). Den andre var den europeiske villhesten, tarpanen (utryddet i 1850-årene).

Eohippus - «urhesten»

Eohippus var et lite revelignende dyr som levde for over 60 millioner år siden. Eohippus var et planteetende pattedyr som levde i datidens subtropiske skoger. Den hadde fire tær på framføttene og tre på bakføttene. Denne hadde kjøttfulle puter under beina som gjorde det mulig å bevege seg lydløst uten å synke ned i det fuktige underlaget. Funn av tenner har vist at dette dyret spiste løv fra trærne. Det levde trolig ikke i flokker. Det var et årvåkent dyr med stripete og/eller droplete pels som kamuflasje mot kjøttetende jegere. Eohippus var ikke et veldig raskt dyr, men noen hevder at hestens anlegg for å hoppe ble grunnlagt på denne tiden. For å kunne gjemme seg bort måtte den blant annet kunne komme seg over skogens mange nedfallstrær. Det er ikke så mange trekk ved Eohippus som minner om dagens hester, men forskningen har slått fast at det er nettopp fra Eohippus at hesten har utviklet seg.

Tilpasningsevne

Vår klodes utviklingshistorie forteller om store klimaendringer. Istider og varmeperioder har avløst hverandre og landmasser er blitt endret gjennom vulkansk aktivitet. Disse endringene går over millioner av år, og mange dyrearter er blitt utryddet underveis. Hesten slik den framstår i dag, har overlevd på grunn av artens utrolig gode tilpasningsevne. Da de store skogene trakk seg tilbake til fordel for et mer åpent landskap (stepper), tilpasset «urhesten» seg dette på flere måter. Den vokste og fikk lengre bein, og den midterste tåa ble etter hvert en sterk hov. Dette var viktig, fordi det innebar at den kunne flykte unna rovdyr i stor fart.

Det første egentlige hovdyret som gikk på én tå, er blitt kalt Pliohippus. Pliohippus levde for omkring seks millioner år siden og regnes som prototypen på den første ekte hesten. Den hadde lengre hals og hode enn forgjengerne. Tenner og fordøyelsesorganer var også bedre tilpasset den nye hovednæringen – gress. Noen utviklet tykk hud med grov og stri pels, andre en tynnere hud med finere pels, avhengig av klimaet i ulike områder. Årvåkenheten utviklet seg også. Siden øynene var plassert høyt oppe på hodet, kunne de oppdage rovdyr selv når de spiste. Ørene var plassert og fungerte som en radar og kunne fange inn lyder fra alle retninger. I tillegg til skarpe sanser ble flokkinstinktet utviklet. De oppdaget at det å leve sammen med andre dyr av samme slag økte sjansene for å overleve – et rovdyr drepte bare ett dyr ved hver jakt. Tilhørighet i flokken ble en forutsetning for å føle seg trygg. De oppdaget også nytten av å samarbeide om for eksempel vakthold. De sørget for å beite i åpne landskaper, gjerne på høydedrag som gav godt overblikk. Samarbeidet innad i flokken førte blant annet til at de utarbeidet et vaktssystem, slik at det alltid var noen av dyrene som speidet etter rovdyr og andre farer. Hestene utviklet også fysiske styrke og smidighet, slik at de kunne flykte unna farer i løpet av sekunder.

Hesten som tamdyr

Man vet ikke nøyaktig når hesten ble temmet. Du vil finne litt ulike teorier om dette i forskjellige bøker, og temming av hest har trolig foregått parallelt i ulike kulturer. Etter siste istid endret landskapet i Vest-Europa seg fra tundra og gressletter til dype skoger. Villhestene trakk seg derfor tilbake til steppelandskapene i Øst-Europa og Asia. Funn fra gamle boplasser viser at folkestammer ved Kaspiahavet hadde kontakt med hesten for omtrent 9000 år siden. Villhestene som levde i dette området, var først og fremst et populært jaktvilt.

Arkeologiske funn tyder imidlertid på at disse folkeslagene også benyttet hesten som ride- og pakkdyr. Hesten var ennå ikke et tamdyr i den forstand at noen eide hele flokken, matet den og hadde kontroll med avlen. De fanget nye enkeltindivider etter behov. Det er imidlertid funnet bevis på at mennesker i Ukraina temmet hesten til husdyr for snart 6000 år siden, og at hestehold så har spredd seg herfra til gamle kulturland som Persia, Egypt og India og til Mellom- og Vest-Europa.

Hesten som ridedyr

Etter det har hesten påvirket verdens kulturutvikling i stor grad. Det er begrenset hvor langt et menneske kan bevege seg til fots, men hesten gjorde det mulig å reise mye lenger – mange land og nye steder er blitt oppdaget fra hesteryggen.

Hesten i hæren

Hesten har gjort tjeneste i mange kriger og utgjort en viktig brikke i mange lands hærstyrker.

Hesten i landbruket

Etter at bogtreselen ble oppfunnet, fikk hesten en svært viktig rolle innenfor landbruk og transportvesen og også i industrien. Først i midten av forrige århundre ble hesten avløst av motoriserte kjøretøyer, og traktoren har gjort hesten overflødig innenfor landbruket.

Hest i sporten

Hesten i Norge benyttes i dag først og fremst til sport og fritidsaktiviteter, og interessen for hestesport vokser. Les mer om de ulike grenene i Norges rytterforbund her!

Hentet fra: <http://www.rytter.no/Hestensvelferd/Kunnskapsbibliotek/Hesten/Hestenshistorie.aspx>